
Veileder for arbeid med
minoritetsspråklige barn i barnehagene i
Hemnes kommune

2023-2027

Innholdsfortegnelse.

- Forord S. 2
- Kapittel 1: Styringsdokumenter S. 3
- Kapittel 2: En flerkulturell barnehage S. 5
- Kapittel 3: Foreldresamarbeid S. 6
- Kapittel 4: Den første tiden i barnehagen S. 8
- Kapittel 5: Begrepsavklaringer S. 10
- Kapittel 6: Språkstimulering i barnehagen S. 13
- Kapittel 7: Et tverrfaglig samarbeid S. 16
- Startsamtale S. 17

«Illustrasjoner som er benyttet i planen er lastet ned fra Pixabay.com»

FORORD

Hemnes kommune har de siste årene ønsket et antall nyankomne barn med en annen språklig og kulturell bakgrunn velkommen.

En flerkulturell barnehage innebærer både utfordringer og muligheter. Mangfoldet representerer en viktig ressurs som beriker læringsmiljøet og gir et godt utgangspunkt for liv og virke i et mer og mer internasjonalt samfunn. Det krever kompetanse hos de ansatte for å kunne forholde seg til dette mangfoldet.

Denne veilederen skal bidra til å sikre minoritetsspråklige barn i Hemnes kommune et godt opplæringstilbud. Her finnes felles rutiner, retningslinjer, arbeidsmåter og vurderinger av språkferdigheter som skal bidra til et godt tilbud i kommunen.

Målet for denne planen er å gi alle minoritetsspråklige barn i barnehagene de beste mulighetene for god læring og positiv utvikling. Gode ferdigheter i Norsk språk er avgjørende for barnas mestring og utvikling.

Veilederen er laget med tanke på at den skal være oversiktlig og lett å bruke for barnehagene.

Hemnes kommune er en kommune som satser på språk. *Leselyst i Hemnes* er en kommunalt vedtatt plan, som skal sikre at alle barn i Hemnes kommune får de beste forutsetninger for å lære seg å lese og skrive. Planen er tverrfaglig og følger barnet fra de blir født til de er ferdig med grunnskolen.

<https://www.hemnes.kommune.no/leselyst-i-hemnes.5620696-422985.html>

Planen revideres høst 2027- Ansvar for at revideringen gjennomføres ligger hos Enhetsleder - Barn og oppvekst.

Kapittel 1

STYRINGSKORT

Barnehageloven

§ 2 Barnehagens innhold

«Barnehagen skal ta hensyn til barnets alder, funksjonsevne, kjønn, sosiale og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barn og kultur»

«Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barnas egne kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap»

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Stortingsmelding 41

Språkstimulering er en av barnehagens viktigste oppgaver

- Regjeringen har som mål at alle barn bør beherske norsk før de begynner på skolen.
- Barnehagen må kunne tilby barna et rikt språkmiljø, slik at de kan utvikle språkene sine på en god måte.
- Et rikt språkmiljø forutsetter at personalet har god kompetanse innen språk og flerspråklige, og kunnskap om hvordan de kan tilrettelegge for god språkutvikling.
- <https://www.regjeringen.no/contentassets/78fde92c225840f68bce2ac2715b3def/no/pdfs/stm200820090041000dddpdfs.pdf>

Rammeplanen

Mangfold og gjensidig respekt

«Barnehagen skal bruke mangfold som ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Barnehagen skal synliggjøre variasjoner i verdier, religioner og livssyn»

Kommunikasjon, språk og tekst

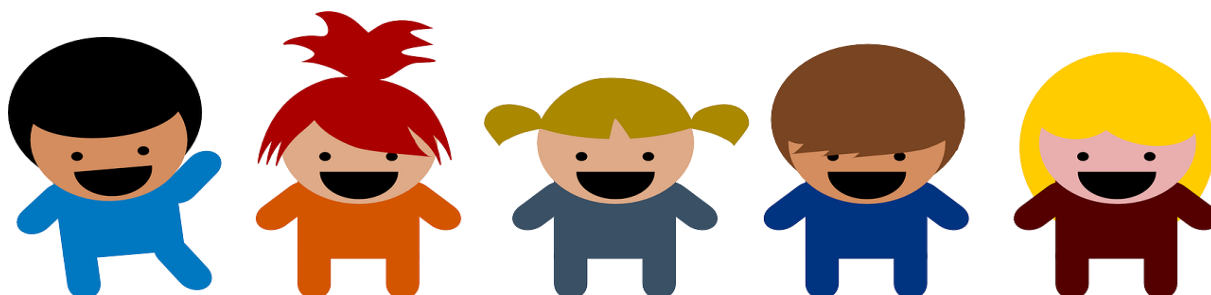
«Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barna leker med språk, symboler og tekst og stimulerer til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling»

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

Temahefter

Departementet/ UDIR har gitt ut to temahefter som særlig omhandler flerspråklig arbeid i barnehagen. Det er også lagd et verktøy til bruk i barnehagen i regi av Lesesentret i Stavanger: Språkløyper, som etter hvert også skal ha tema- tospråkligheit.

- Temahefte om språklig og kulturelt mangfold i barnehagen (Gjervan 2006)
- https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/red/2006/0107/dd/pdfv/290160-temahefte_om_spraklig_og_kulturelt_mangfold.pdf
- Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen (Høigård mfl 2010).
- https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/temahefte/temahefte-om_sprakmiljo_og_sprakstimulering_i_barnehagen_bokmal_web.pdf
- Språkløyper <http://sprakloyper.uis.no/>

Kapittel 2

EN FLERKULTURELL BARNEHAGE

Denne delen av planen skal være en hjelp til barnehagens arbeid med å legge til rette for et flerkulturelt fellesskap og språkstimulering. Det er et mål at barnehagene er rustet til å ta imot flerspråklige barn på en trygg og god måte, samt anvende det kulturelle og språklige mangfoldet som en ressurs.

Det norske samfunnet er mer sammensatt enn tidligere. I barnehagene er andelen barn med flerkulturell bakgrunn økende. Dette medfører ett større kulturelt og språklig mangfold enn tidligere. Det er et krav at barnehagene skal støtte barn ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. For å møte dette kravet må personalet i barnehagene utvikle sitt arbeid og tilpasse det en flerkulturell situasjon. Dette kan gjøres gjennom fornyet kunnskap og kritisk refleksjon i personalgruppen.

Synliggjøring av mangfold

En flerkulturell barnehage må få konsekvenser for barnehagens pedagogiske innhold, arbeidsmåter og organisering.

Barnehagene i Hemnes skal ha en ressursorientert tilnærming til mangfold. Hva innebærer så dette?

- Språklige, kulturelle og religiøse forskjeller skal sees på som en berikelse for fellesskapet i barnehagen.
- Ulike språk, kulturer og religioner skal anerkjennes og synliggjøres i barnehagens innhold, planer og organisering.
- Alle barn, foreldre og personale skal inkluderes i barnehagens flerkulturelle fellesskap

Personalet i barnehagen skal reflektere kritisk over egne holdninger, kunnskaper og handlinger, slik at alle barn og voksne i barnehagen møtes på en likeverdig og inkluderende måte.

Kapittel 3

FORELDRESAMARBEID

Før barnet begynner i barnehagen

Barnehagen skal ta kontakt med familien for å invitere til et besøk i barnehagen, før barnet begynner. På denne måten kan man utveksle informasjon og bli bedre kjent.

Før første foreldresamtale skal det sjekke ut følgende:

- Behersker mor og far norsk?
- Er det behov for tolk?
- Når en av foreldrene ikke snakker norsk skal det brukes tolk på startsamtaalen.

Følgende temaer er aktuelle på oppstartsamtalen:

Familiens bakgrunn

- Hvor har familien bodd- hvor bor de nå?
- Hvor lenge har familien og barnet bodd i Norge?
- Har familien erfaring med norske barnehager?

Språk

- Hva er barnets morsmål?
- Hvilket språk bruker foreldrene når de snakker til barnet?
- Hvordan er barnets forståelse for morsmålet sitt? - kan barnet forstå enkle beskjeder, forstår barnet sammensatte beskjeder, forstår barnet en historie/ bok?
- Hvilket språk bruker barnet når det snakker?
- Hvor gode språkferdigheter har barnet på morsmålet? (kan det enkeltord, kan det snakke i fullstendige setninger, kan det fortelle en historie / om en opplevelse?)

Se vedlegg side 17. Startsamtale i barnehagen

Brosjyrer og skriv som kan deles ut på foreldrenes morsmål

- Nafo -har mye info på mange språk
- barn i flerspråklige familier. <http://nafo.hioa.no/om-nafo/publikasjoner/informasjonsheftet> omhandler 10 spørsmål som foreldrene ofte stiller om barnets flerspråklige utvikling.
-I tillegg er heftet rettet mot ansatte i barnehagen og skoler og på helsestasjonen. Det kan brukes som et utgangspunkt for samtale med foreldrene om barnas flerspråklige utvikling.
- Morsmål.no - har mye info på mange språk
-kle barna riktig i vinterkulden
-foreldretips om vennskap
-barn i flerspråklige familier
- Udir.no - har mye info
- Samtaleguide om barnets morsmål.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/ressurser/sprak/samtaleguide-om-barnets-morsmal.pdf>

Samarbeid mellom hjem og barnehage

- **2-3 uker etter startsamtale avtales en ny oppfølgingsamtale**
- Gi informasjon om rutiner i barnehagen og vis barn og foreldre rundt. Bruk gjerne brosjyren «velkommen til barnehagen» som finnes på flere språk.
- Hvilke høytider feirer familien? har familien skikker som barnehagen bør vite om, for eksempel. Når det gjelder mat og klær?
- Hvordan ønsker familien å motta info? - muntlig, eller skriftlig? *Suppler all skriftlig info med muntlig forklaring.*
- Informer om hvilke klær barnet trenger i barnehagen. Vis frem klær ved behov. (tips: ha en ferdig pakket barnehage sekk med på samtalen. Den brukes til å vise foreldrene eksempler på skiftetøy og yttertøy til de ulike årstidene.)
- Informer om barnehagens taushetsplikt.

Kapittel 4

DEN FØRSTE TIDEN I BARNEHAGEN

Hvordan kan barnehagen legge til rette i oppstartfasen?

Primærkontakt

Overgangen til en ny barnehage kan være vanskelig for alle barn, men ekstra tøff for barn som møter et fremmed språk og en fremmed kultur. Gi barnet en trygg oppstart ved å gi barnet en primærkontakt som har spesielt ansvar for det i starten.

Gode dialoger

Dialogen med barnets foreldre må være likeverdig, og alle bidrag må lyttes til og anerkjennes. Få til en åpen dialog med familien, kommuniser selv om dere ikke har felles språk. Bruk enkle, klare beskjeder uten for mange ord. Vær konkret og bruk bilder, tegninger, konkrete og apper. Viktige beskjeder til foreldrene som ikke forstår norsk, må oversettes.

Oversettelses apper: -snakk og oversett
-sayhi

Hyppige foreldresamtaler

Det kan være behov for hyppige foreldresamtaler. Sett av tid til dette. Vær nøye med å undersøke at informasjonen som blir gitt, faktisk blir oppfattet. Vær raus med å komme med råd og tips i forhold til hverdagslige ting (som hvordan vi feirer bursdag i Norge, eller hva som er fornuftige klær om vinteren) bruk tolk ved behov.

Få kjennskap til barnets hjemland

Finn opplysninger om barnets hjemland på nett. Heng opp flagg, bilder fra barnets/ foreldrenes hjemland i garderoben eller på avdelingen. Vær nysgjerrig på andres kultur og språk. Ett tips kan være å lage en boks med bilder fra landet (positive bilder), som man har liggende på avdelingen til enhver tid.

Lær deg noen ord på barnets språk

Det skaper kontakt og letter kommunikasjonen, samtidig som barnet får en annerkjennelse på det at det er kompetent og innehar en språklig ferdighet.

Tolk

Vi bruker telefontolk og kjøper tjenester fra Tolketjenesten AS i Bodø.

Tlf.: 22224100

Råd ved bruk av tolk

- Bruk ikke barn som tolk på foreldresamtaler
- Informer om at tolken har taushetsplikt.
- Forklar målet med samtalen
- Vær forberedt på å forklare begreper som er spesielle for ditt fag
- Snakk direkte til samtalepartneren, ikke til tolken
- Bruk et naturlig språk og ikke snakk for lenge av gangen
- Ikke pålegg tolken andre oppgaver enn tolking

Kapittel 5

BEGREPSAVKLARINGER

Det å utvikle språk er noe av det viktigste som skjer i barnets liv. Språk er grunnlag for all kommunikasjon og samhandling. Gjennom språk lærer vi å forstå oss selv og omgivelsene rundt oss. Språket gir oss identitet, fellesskap og tilhørighet i det samfunnet vi lever i.

I barnehagen brukes begrepet minoritetsspråklige om alle barn som har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk.

Det tar ca. 2 år å lære seg et muntlig språk til bruk i hverdagen.

Det tar opp til 5-7 år å lære et språk (det akademiske språket). Det er dette språket elevene møter i lærebøkene.

Morsmål:

Det språket du lærer først, det språket du forstår best eller det språket du identifiserer deg med. I den "folkelige definisjonen" heter det at morsmål er det språket man tenker på, drømmer på.

Viktig: Foreldre skal snakke morsmålet sitt til barnet. Det beste utgangspunkt for å lære et nytt språk er å ha et godt morsmål.

Se link på 12 ulike språk:

<https://morsmal.no/?s=barn+i+flerspr%C3%A5klige+familier>

Tospråklige:

Barnet behersker flere språk enn bare sitt morsmål.

Flerspråklige:

Barn i Norge som forholder seg til et eller flere språk i hjemmet og som skal lære seg norsk i tillegg.

Minoritetsspråk:

Familiens språk.

Majoritetsspråk:

Det språket samfunnet utenfor snakker.

Suksessiv tospråklig:

Barn som begynner å lære det nye språket mens de allerede har et utviklet morsmål.

Simultant tospråklig:

Noen barn lærer seg to eller flere språk fra starten av. Foreldre kan ha ulike morsmål, og de møter begge språkene samtidig.

Den tause perioden:

Det er viktig å vite om at de fleste suksessivt tospråklige barna har en ikke-verbal periode, de snakker bare morsmålet sitt og ikke andrespråket. Man skal respektere den ikke-verbale perioden, men varer den opp mot 1 år så må man kartlegge om det kan være noe annet. Barnehagen kontakter da kommunelogopeden.

Mange barn som skal lære seg et nytt språk bruker tid på å lære seg å forstå språket som snakkes rundt dem. Noen av barna prøver å snakke det nye språket med en gang, mens de fleste lytter til språket i en periode uten at de selv prøver å snakke det.

Det er viktig å respektere den ikke-verbale perioden, ikke presse barnet, prøv heller å fange opp barnets kommunikasjon og strategier for å forstå.

Språkblanding:

Låner ord, låner deler av ord, låne lyder, sammensatte, bøyningsendelser, blande ord fra begge språk i samme setning.

Etter hvert som barnet lærer seg andrespråket bedre, vil de slutte med låningen eller språkblendingen.

Kodeveksling:

Når personer behersker flere språk og bytter på å snakke språkene i ulike situasjoner kalles dette for kodeveksling.

Mange to- eller flerspråklige barn bytter på hvilket språk de benytter ut fra situasjonen de er i.

Syntaks-ordstilling:

Syntaks/ordstilling=Hvordan vi stiller ord sammen til meningsfulle og grammatisk riktige setninger som formidler mening. Det å ha kjennskap til ordstilling i norsk og i barnets morsmål, kan gjøre at vi forstår hvilke vansker det tospråklige barnet kan streve med når det skal forstå hvilke vansker det tospråklige barnet kan streve med når det skal tilegne seg norsk. Rekkefølgen av leddene bestemmer betydningen av setningen.

Norsk=SVO; s=subjekt, v=verbal, o=objekt: Per sparker fotball

På arabisk og urdu er det vanlig med VSO: sparker Per fotball

Lyder/uttale:

De norske vokalene *u*, *y*, *æ* og *å* finnes ikke i mange av verdens språk. For barn og voksne vil det være lettere å tilegne seg de lydene som finnes på eget morsmål.

Det indre og ytre språket:

Impressivt språk- er det vi FORSTÅR; det indre språk.

"Pek på eplet" - (barnet peker ut eple)

Ekspressivt språk- er det vi SIER; det ytre språk

"Hva er det"- (barnet svarer "eple")

Kapittel 6

SPRÅKSTIMULERING I BARNEHAGEN

Språkstimulering:

Det å lære seg et nytt språk tar tid!

Barn lærer fort, men en planlagt språk-økt hver dag vil bedre barnets sjanse til å tilegne seg et brukbart norsk språk før skolestart.

Pedagog har ansvar for å utarbeide IUP (individuell utviklings plan) og skrive årsrapporter for alle minoriteter språklige barn som får språktimer.

I tillegg til de formelle/planlagte språktreningene, har barn behov for gode rollemodeller og samtalepartnere i hverdagen. Den daglige kontakten med et rikt språkmiljø i barnehagen, understøttet av et strukturert pedagogisk opplegg gir de beste forutsetningene for språklæring. Ved tilegnelse av andrespråk er det viktig at personalet i de uformelle læringssituasjonene gjennom dagen, legger vekt på samtalestøtte og barnets mulighet for å etablere vennskap og delta i lek. Alle rutinesituasjoner som ledsages av språk er viktige språkarenaer.

Det er viktig med bevisste voksne og språkstimulering gjennom hverdagssituasjoner!

Mål for språktreningen; -at barna:

- forstår og kan gjøre seg forstått
- behersker hverdagsbegrepene som brukes i barnehagen
- kan uttrykke følelser, ønsker og erfaringer
- opplever tilhørighet, trygghet og trivsel
- kan kommunisere med andre, lytte og samtale
- mestrer samspill med andre, etablerer vennskap og deltar i lek
- har et grunnlag for å kunne bruke språket som redskap for kognitiv og sosial læring og utvikling
- behersker både morsmål og norsk, og utvikler balansert tospråklighet.

Språkstimulerende miljø:

Det fysiske miljøet rundt barnet har stor betydning for språkinnlæringen hos alle barn. Bilder, bøker, konkrete, dokumentasjon, leker, møbler, samlinger og

grupper er noe av det vi skal ha søkelys på når vi legger til rette for et godt språkstimulerende miljø.

Observasjon:

Observasjon er en forutsetning for å kunne gi tilpasset opplæring, i samsvar med barnets språklige og kognitive forutsetninger.

Observasjon, evt. Kartlegging, skal ha en hensikt; det skal gagne barnet. Barnet skal observeres for å få bedre muligheter til å oppleve mestring og utvikle seg. Observasjon må si noe om hva barnet kan (fremheve barnets kompetanse), ikke bare hva det *ikke* kan. Resultatet av observasjonen må føre til at barnehagen iverksetter tiltak som gir en bedre tilpasset opplæring.

Når minoritetsspråklige barn skal observeres, er det spesielt viktig å ta i bruk flere kilder fordi verktøyene som brukes i Norge er utviklet og normert for norske barn.

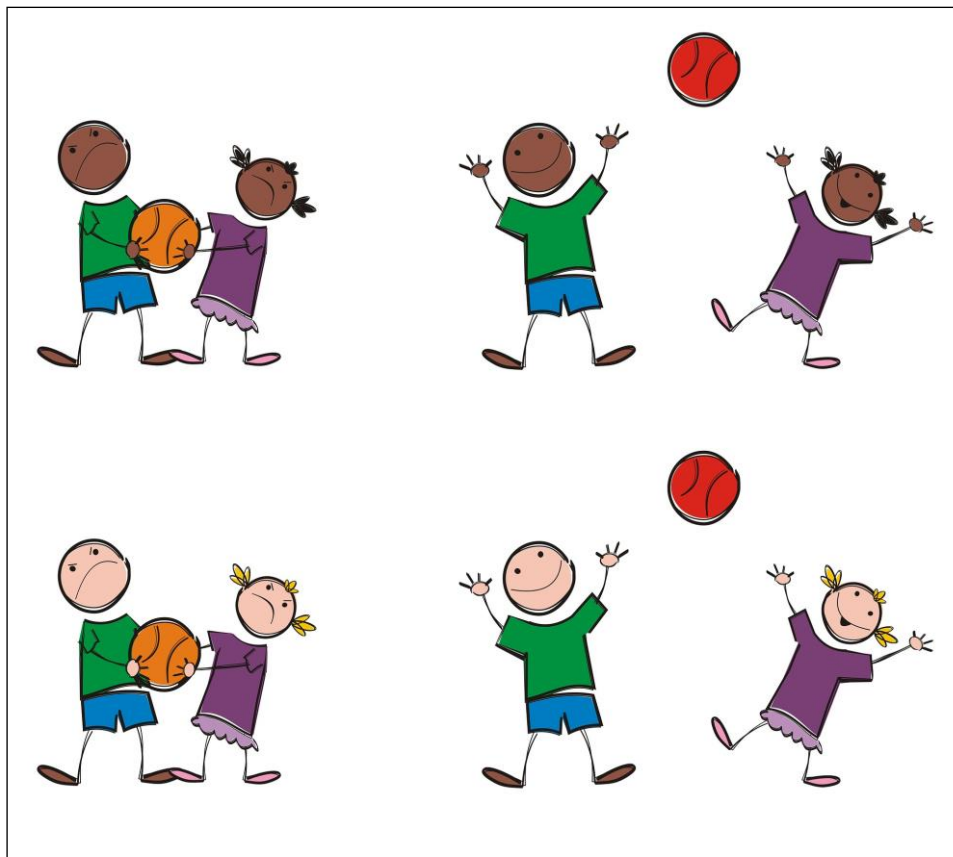
Observasjon/kartlegging som barnehagen kan bruke:

- «Første samtale med minoritetsspråklige foreldre», se vedlegg..
- «Nya Sit» - et verktøy for å kartlegge barnas språkforståelse
- TRAS - dette observasjonsskjemaet kan brukes på minoritetsspråklige barn, men da nivåbasert - og ikke etter alderstrinn
- «Språkkista - Boka mi». Dette er en arbeidsbok som bygger på språkstimuleringsmateriellet «Språkkista» som inneholder 300 bilder fra 10 ulike temaer som er velkjente i barnehagen.
- «Alle med» - et observasjonsmateriell som er et visuelt, lettfattelig observasjonsskjema der barnets utvikling tydelig kommer fram.
- Språkpermen fra «Lær meg norsk før skolestart»

I Hemnes kommune har vi gjennom «Leselyst i Hemnes» valgt en systematisk observasjon av alle barn. Vi mener at observasjon og/eller kartlegging har verdi når den fører til fokus på et kvalitativt godt språkmiljø for alle barn i barnehagen, -og på å gi flerspråklige barn en optimal flerspråklig utvikling. Dette fordrer at personalet har kunnskaper både om språkutvikling, observasjon/kartlegging og språkmiljø.

Riktig brukt mener vi det gir et grunnlag for et godt arbeid med å sikre et rikt språkmiljø og en god språkutvikling før skolestart. Forskning viser at både ordforråd og begrepsforståelse er av sentral betydning for senere læring, leseforståelse og kommunikasjonsvansker (St. meld nr. 23, 2007-2008).

Hvis observasjon/kartlegging viser lite framgang/progresjon i forhold til språkkinnlæring og språkforståelse, anbefales henvisning til PPT. Dette skjer i samarbeid med kommune logoped.

Kapitel 7

Et tverrfaglig samarbeide

Et tverrfaglig samarbeide vil si at vi møtes på «tvers» av instansene og jobber sammen med et mål for øye, som er: «barnets beste».

Ved at barnehagen innhenter samtykke fra foreldrene, så kan man ha ett godt samarbeid, ett tverrfaglig samarbeid vil kunne gi ett best mulig tilbud til barn og familie.

Aktuelle samarbeidspartnere er

- Helsestasjonen
- Voksenopplæringen
- Kommuneløped
- Skolen
- Sosialtjenesten i NAV
- PPT
- Barnevern

Det er viktig at man oppretter kontakt når man ser behovet.

Startsamtale for to språklige og flerkulturelle barn i Hemnes kommune

Samtalen skal gjennomføres med tolk, selv om en av foreldrene behersker norsk. Det er pedagogisk leder på avdelingen som har ansvar for denne samtalen.

Det er viktig at hver samtale blir vurdert ut fra familien, hvor mye informasjon de kan ta imot. Vi informerer om det viktigste på første samtale, så tar vi en ny samtale etter noen uker og gir mer informasjon. Kryss av det som det er informert om. Skriv referat.

Barnehagen har taushetsplikt.

Hvor har familien bodd før de kom hit?

Hvor bor de nå?

Hvor lenge har familien bodd i Norge?

Har familien noen kunnskap om barnehage, norsk barnehage?

Hva er barnets morsmål?

Hvilket språk bruker foreldrene hjemme?

Hvordan er barnets språkferdigheter på morsmålet?

Snakke om viktigheten av bruk av morsmålet hjemmet?

Barnet/ foreldrene får en primærkontakt på avdelingen (pedagogisk leder)

Kultur, tradisjon og religion, hva må vi ta hensyn til?

Forklare hvordan vi ser for oss tilvenning.

Informere om barnehagens rutiner

-levering/henting

-planleggingsdager - stengt barnehage

-foreldresamtaler, foreldremøter

foreldresamarbeid i barnehagen. Rutiner, viktig for barnet at foreldrene kommer på tilstelninger.

Klær- veilede foreldrene hva som trengs. Ha en god dialog i det daglige om hva barnet trenger.

